

Pasport akce:

**Restaurátorský záměr na obnovu maleb na klenbě kostela
Narození Panny Marie na Vranově u Brna**

2015

Památka: Nástěnná figurální malba

Umístění: Klenba poutního kostela Narození Panny Marie na Vranově u Brna

Technika: v kombinaci al fresco a al secco

Autor: Jan Jiří Etgens

Datace: 1738

Rejstř.č. ÚSKP: 44911 / 7 – 1087

Vlastník: Římskokatolická farnost Vranov u Brna
Vranov 7, PSČ 664 32
IČ: 49461796

Statutární zástupce: P. ThLic. Pavel Kříž, OM, farář
tel. 541 239 023

Investor: dtto vlastník

Památkový garant: Mgr. Zoja Matulíková

Zhotovitel: akad. mal. Kateřina Knorová, restaurátorka
licence č.j. MK: 11837/1990 ze dne 9.10.1990

Restaurátorský záměr na obnovu maleb na klenbě kostela Narození Panny Marie na Vranově u Brna 2015

Úvod

V měsíci červenci a srpnu 2015 byly provedeny injektážní práce na uvolněných souvrstvích maleb a omítkových podkladech na klenbě v lodi, lunetách a Vítězném oblouku kostela Narození Panny Marie na Vranově. Práce proběhly na základě vydaného závazného stanoviska NPÚÚOP v Brně, práce byly konzultovány s jejím zástupcem Mgr. Z. Matulíkovou, s Ing. J. Dobrovolným (biskupství brněnské) a statikem Ing. P. Danielelem (fa STABIL s.r.o.).

Během naší práce bylo zjištěno, že některé trhliny ve vrcholu klenby, lunetách a vítězném oblouku mají charakter statických trhlin a že typ injektáže námi prováděné není v tomto případě dostatečný a že bude nutná osobní prohlídka statika a jeho technický návrh řešení. Schůzka a obhlídka na místě samém se uskutečnila dne 22. VII. za přítomnosti Ing. Jana Dobrovolného, statika Ing. Petra Daniela a zástupce restaurátorské firmy IMAGO v.o. s. akad. mal. restaurátorky Kateřiny Knorové.

Návrh technického řešení těchto statických poruch byl vypracován firmou STABIL s.r.o. Ing. Petrem Danielelem a tato technická zpráva byla konzultována s akad.mal. rest. Janem Knorem. Tato zpráva ze září 2015 k opravě klenby kostela je součástí restaurátorského záměru a samotnému restaurování maleb musí tento zákrok předcházet.

Restaurátorský záměr na restaurování maleb J.J. Etgense (1738-1748)

Technologie malby J. J. Etgense z roku 1738 - 1748, je provedena technikou al fresco, je zde patrná rytá kresba figur i giornata, v kombinaci s al secco technikou, která se uplatňuje v malbě drapérií na figurách a okrových zdobných prvcích na iluzivní architektuře (mušle, girlandy květů, ovoce) jejíž detaily byly v originále podtrženy zlacením na mordant, které při opravách již nebylo obnovováno, což je na škodu celkovému estetickému vyznění malířského díla. Též v barevném pojednání malířských oprav došlo k řadě barevných korektur, které neodpovídají originálnímu řešení mistra Etgense. Příkladem může být nahrazení azuritových tónů ultramarinem, zářivých červení červenofialovými odstíny (caput mortuum). Obdobná situace se týká zelení, kdy zářivější tóny zemité jsou nahrazeny chromoxidy tupými. V iluzivní architektuře je opětovně přemalba v tónech méně zářivých než je malba originálu. Pozadí za figurami je plošně tupováno teplými okrovými odstíny na rozdíl od zářivějších a světlejších tónů originálu ve vápně. Můžeme konstatovat, že statický problém, který se projevoval řadou menších, větších i velmi hlubokých trhlin se projevuje na stavbě kostela již od 19.století a souvisí bezesporu s rozšířením Lichtensteinské hrobky. Narušení statiky čelní stěny kostela – hluboké trhliny právě na této stěně a prvních dvou okenních záklencích a lunetách toho jsou důkazem. Naši předci se snažili při dvou významnějších opravách se s touto skutečností vyrovnat. Proto nacházíme na klenbě řadu starých sádrových tmelů s následnými retušemi a plošnými přemalbami v otevřeném nebi, které zakrývaly síť větších a menších trhlin po celé ploše klenby, klenebních výsečí i vítězného oblouku.

Tyto opravy nevyhovují po stránce barevné, hmotové ani estetické. Tmely trhlin obsahují sádro, která je částečně zvětralá, tmely mají tudíž nedostatečnou pevnost, částečně již

vypadaly a jsou uvolněné – bude nutno jejich vyjmutí a po nutné sanaci trhlin tzn. zpevnění okrajů např. nanosuspencí CaLoSil E25, či Silexem-OH, nahrazení tmely vápennými, které budou mít dostatečnou pevnost a strukturu povrchu, která bude odpovídat původní omítce.

Co se týče starých retuší a přemaleb ty naštěstí mají malou přilnavost k původní barevné vrstvě a nebude tudíž problém je odstranit pomocí demi vody v kombinaci s průběžným upevňováním originální malby na secco partíích Klucelem G v ve vodním či ethanolovém 2%-3% roztoku, dle lépe vyhovující aplikace, nástřikem s následným přitažením tampony. Pro odstranění nečistot z povrchu malby samotné může být použit roztok Vulpexu 1 : 7-10 ředěného demi vodou s následným zamytím demi vodou.

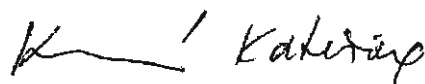
Je též zajímavé zjištění, že v původním řešení klenby kostela zde existovaly 3 oválné otvory ve vrcholu klenby, které byly v období druhé malířské úpravy zazděny a jsou pojednány malbou J. J. Etgense, bohužel se zde silně projevuje hranice zazdívky (mírně pokleslé) a při restaurování maleb samotných bude nutno tyto nerovnosti dokonale při okrajích hloubkově zpevnit Ledan D1, D2, D3 (dle potřeby), okraje Silexem OH, následně vytmelit a vyretušovat.

Další problematické místo se nachází pod malbou uctívané sošky Panny Marie Vranovské v samém centru malířské kompozice, kde se nachází velký dozděný defekt na jehož povrchu se dnes nachází novodobá malba andlíků, dle charakteru provedení z první poloviny 20. století, bude nutno zvážit, zda nebude lépe nahradit tuto malbu vhodnější malířskou rekonstrukcí. Pro retuše a rekonstrukce bych doporučila používat bělobu San Giovanni s přírodními zemíty pigmenty pojenými Klucelem G či E v 2% koncentraci.

Obnovení zlacených detailů na zdobných prvcích ilusivní architektury původní technologií tzn. pokládání plátkového zlata na mordantovou podkresbu.

Na závěr bych doporučila malířské partie v secco technice fixovat nástřikem Paraloidu B72 v 3% koncentraci v toluenu, nitru či isopropanolu.

akad. mal. rest. Kateřina Knorová

Celkový pohled na nástěnnou výmalbu před započítím prací z 11/2006 (po uvolnění omítkové kry) v presbytář a v lodi kostela Narození Panny Marie na Vranově u Brna

Část kompozice se sv. Janem Nepomuckým a sv. Floriánem v průběhu injecktáže meziomítkových dutin 08/2015.

Detail kompozice světců se sondou odkrývající rukopis Jana Jiřího Etgense, který na inkarnátech uplatňuje až detailnost olejomalby (stav po provedené injektáži meziomítkových dutin z 08/2015).

